

UOT 37.026

İBTİDAİ SİNİF ÜÇÜN “AZƏRBAYCAN DİLİ” DƏRSLİKLƏRİNDƏ NAĞİLLARIN YERİ

¹CƏFƏROVA NABAT BEYDULLA qızı

²QASIMOVA MAYA RƏHİM qızı

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, 1-dosent, 2-baş müəllim, ped.f.d.

cafarova_nabat@mail.ru

Açar sözlər: oxu, nağıllar, nəqletmə, təfəkkür, nitq, inkişaf

Şifahi xalq ədəbiyyatının nümunələri, o cümlədən nağıllar ağızdan-ağıza, nəsildən-nəslə keçmiş və müəyyən dəyişikliklərlə zamanəmizə qədər gəlib çatmışdır. Şifahi xalq yaradıcılığı ana dilinə yiyələnməkdə, xalq incilərindən istifadənin reallaşmasında mühüm vasitələrdəndir.

Hər bir xalq kimi Azərbaycan xalqının da zəngin şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri vardır. Şifahi xalq yaradıcılığı nümunələrinin öyrənilməsi kiçik yaşlı uşaqlarda vətənə məhəbbət, böyüklərə hörmət, əməksevərlik, düzlük, doğruculluq, ədalətli, səxavətli olmaq, yoldaşlıq, dosta sədaqət, düşmənə nifrət hissini artırır, lüğət ehtiyatını zənginləşdirir, rabitəli nitqini inkişaf etdirir və onlarda bədii fantaziya yaradır.

Fantaziyanın inkişafı nəticəsində bu dövrlərdə uşaqlarda şifahi xalq ədəbiyyatının bir növü olan nağıllara böyük həvəs yaranır. Hər bir xalqın tarixi nağıllarda obrazlı şəkildə əks etdirilir. Belə ki, nağıllar hər bir xalqın dünyagörüşünə, həyata münasibətinə, zülmə qarşı mübarizəsinə, gələcəklə bağlı arzu və inamlarına uyğun yaradılmışdır.

Nağıllar şifahi xalq ədəbiyyatının çox qədim və geniş yayılmış növlərindəndir. Nağıllar kiçik yaşlı uşaqların sirli-sehrli qəlbinə yol tapa bilən yaxın dostu, onların fantaziyasının sevinc mənbəyidir. [2, s.312] Nağıllardan istifadə şagirdlərin dünyagörüşünü genişləndirir, nitqini, təfəkkürünü, yaradıcı fantaziyasını inkişaf etdirir, yaddaşını, təxəyyülünü, hissələrini gücləndirir.

Kiçikyaşlı məktəblilərdə təfəkkürün inkişafı müxtəlif fəaliyyət sahələri ilə bağlıdır. Burada inkişafetdirici fəaliyyət sahəsi kimi ən çox oxu materiallarını və bu materiallar içərisində nağılların rolunu xüsusi vurğulamaq lazımdır. Kiçikyaşlı məktəblilərdə təfəkkürün inkişaf etdirilməsinin əsas vasitələrindən biri kimi nağılların rolu əvəzsizdir. Oxu dərslərində nağıllar üzrə işin düzgün təşkili şagirdlərdə təfəkkürün inkişafına geniş imkanlar açır ki, bu da şagirdin təlim fəaliyyətində uğur qazanması üçün çox vacib amillərdəndir. Belə ki, təfəkkürü normal inkişaf etməyən insan həyatda hər hansı bir sahədə yaradıcılıq, novatorluq nümayiş etdirə bilmir. Müasir dövrdə fəallıq, müstəqillik, təşəbbüskarlıq, yaradıcılıq şəxsiyyətin inkişaf səviyyəsinin müəyyən edilməsində prioritet məsələlərdəndir. Odur ki, ibtidai siniflərdən başlayaraq, şagirdlərin təfəkkürünün inkişaf etdirilməsi qeydinə qalmaq lazımdır.

Xalq yaradıcılığının zəngin laylarından olan nağıllar ibtidai sinifdə oxuyan şagirdlərin daxili aləminin zənginləşməsində, həyata baxışının formalaşmasında, təfəkkür və təxəyyülünün inkişafında mühüm rol oynayır. Bu yaş dövründə məntiqi təfəkkürlə yanaşı, yaradıcı təfəkkürlə bağlı inkişaf elementləri təzahür edir.

Müasir psixologiyada divergent və konfergent təfəkkür, eləcə də lateral təfəkkür (Edvard və Bono) konsepsiyası formalaşmışdır. İstər divergent təfəkkürün, istərsə də lateral təfəkkürün yaradıcılıq effektləri önəmlidir. Bu gün məktəbdə təhsilə yanaşma dəyişmişdir. Şagirdlərə sadəcə olaraq bilik və ehkamlar vermək deyil, onlarda müəyyən bacarıq və vərdisləri inkişaf etdirmək tələb olunur. Əzbərləməklə əldə olunmuş bilik tez bir zamanda unudulur.

Şəxsiyyətyönlü təhsilin əsas məqsədi isə şagirdlərin tərbiyəsini inkişaf etdirmək, onların elmlərə müstəqil yiyələnməsinə şərait yaratmaqdır. Bunun üçün şagirdin intellekt qabiliyyətini inkişaf etdirmək lazımdır. Deməli, bu gün ibtidai sinifə gələn uşağın başqa cəhətləri ilə yanaşı, intellekt qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi xüsusi bir məqsəd kimi qarşıya qoyulmalıdır. Bəs *intellekt* nədir? *İntellekt* latın dilindən (*intellektus* – anlamaq, başa düşmək) götürülmüş, geniş mənada insanın *düşünülmiş fəaliyyətləri*, dar mənada isə *düşünmək* deməkdir. I-IV sinif "Azərbaycan dili" dərsliklərində verilmiş nağıllar məhz bu yaş dövründə şagirdləri daha dərinlən düşündürə bilmək; həyat hadisələri və nağılların axarında özlərini tapa bilməkdə onlara kömək etmək; tənqidi, məntiqi, yaradıcı tərbiyələrinin inkişafına nail olmaq məqsədi güdür. Müasir mərhələdə bu həqiqəti dərk edən müəllimlər nağılların oxusu zamanı şagirdlərin intellektinə təsir edən suallardan yararlanırlar.

Məsələn:

- Nağıldakı obrazlarda bəyəndiyin və bəyənmədiyən keyfiyyətlər hansıdır? Nəyə görə?
- Özündə bəyəndiyin və bəyənmədiyən xüsusiyyətlər varmı? Hansılardır?
- Nağıldakı hər hansı hadisəni dəyişmək istərdinmi? Bunu necə edərdin?
- Nağıl haqqında duyğularınla bağlı şeir yazsa bilərsənmi?
- Nağılda hansı bölmələr xoşuna gəldi və ya gəlmədi? Nə üçün?
- Nağılda sənə qeyri-adi görünən hadisə və obrazlar hansılardır? Hansı cəhətlərinə görə onları qeyri-adi hesab edirsən? Həyatda bu obrazlara və hadisələrə rast gəlmək olarmı?
- Hadisələrin baş verdiyi məkanları ardıcılıqla sadalaya bilərsənmi?
- Nağılda rastlaşdığın yeni sözlər və onların mənalarını yazsa bilərsənmi?
- Nağılla bağlı senari yazmalı olsan, hadisə və qəhrəmanları necə seçərdin?
- Nağılda ən çox sevdiyən bənzətmə hansıdır?
- Nağıldakı qəhrəmana məktub yazsan, nə yazardın?
- Nağılı oxuduqdan sonra hansı nəticəyə gəldin?
- Nağılı sən yazsa idin, sonunu necə bitirərdin? və s.

Azərbaycan dilinin zərifliyini, incəliyini və gözəlliyini uşaqlar kiçik yaşlarından anlamalıdır. Bunun üçün xalq yaradıcılığı nümunələri, o cümlədən nağılların təsir gücünü dəyərləndirə bilərik. "Çox vacibdir ki, uşaqlar öz inkişafı dövründə fərdi azadlığı hiss etsinlər. Bütün uşaqlar müstəqil nəticə çıxarmalı və müstəqil qərarlar verməyi bacarmalıdırlar. [7, s.11] Nağıl üzrə iş prosesində məşhur nağıl qəhrəmanlarının adlarını, onların əsas xarakterik xüsusiyyətlərini əks etdirən sözləri də yazdırmaq olar. Bir sözlə, tərbiyənin inkişaf etdirilməsi, beynin fəallığını, çevikliyi təmin edən iş növlərinə üstünlük verilməsi təlimin səmərəli təşkilində yeganə çıxış yoludur. Çünki bu keyfiyyətlər şagirdin özünü və dünyanı dərk edə bilməsində, potensial qabiliyyətlərini realizə etməsində, həyatda özünəməxsus yer tapa bilməsində – bir sözlə, şəxsiyyət kimi yetişməsində böyük rol oynayır. "Ağlı necə məşq etdirmək olar?" sualı müasir təhsilin qarşısında dayanan əsas vəzifələrdən biridir.

Nağıllar şagirdlərin tərbiyəsini və nitqinin inkişafına güclü təsir göstərərək, onları düşünməyə, fakt və hadisələri tutuşdurmağa, fərqli və oxşar cəhətlərini müəyyənləşdirməyə istiqamətləndirir. Nağıllar bədii təxəyyülün, fantaziyanın genişlənməsinə əhəmiyyətli dərəcədə kömək edir, bu zəmində rəhbərlik nitqin inkişafı sürətlənir, şagird öyrəndiyi nağılı başqalarına danışmağa can atır.

Kiçikyaşlı məktəblilərin nitqinin inkişaf etdirilməsində nağılların rolu böyükdür. Uşaqlara xalq dilinin nüfuzedici gücü vasitəsilə təqdim edilən, söylənilən nağıllar onların nitqinin zəngin, səlis və obrazlı olmasına imkan yaradır. Kiçikyaşlı məktəblilərlə aparılan tərbiyə işlərində nağıllardan – bu böyük sərvətdən səmərəli istifadə etmək olduqca faydalıdır. Nağıllar vasitəsilə onlar babaların məişəti, adət və ənənələri, oyunları və oyuncaqları ilə tanış olur, istifadə etdikləri əmək alətləri, geyimləri, qab-qacaqları haqqında biliklər əldə edirlər.

Böyüklərin uşaqlar üçün yaratdıqları nağıllar böyük təbiəvi əhəmiyyəti ilə seçilərək, uşaqlarda ədəbiyyata həvəs oyadır, onların bədii zövqünü formalaşdırır.

İbtidai sinif şagirdlərinin ədəbi dil normalarına uyğun düzgün danışmaq və tələffüz vərdişlərinin yaranmasında, onların söz ehtiyatının zənginləşməsində, nağıletmə bacarıqlarının formalaşmasında nağılların rolu danılmazdır. Uşaq psixologiyasını bilən hər kəs kiçikyaşlı məktəblilər üçün nağıllardan istifadənin nə qədər mühüm faktor olduğunu dərk edir. Şagirdlər özlərini nağıl qəhrəmanına bənzədir, yaranan “çətinlik”lərin aradan qaldırılması yollarını fikirləşir və öz planlarını söyləməklə yaradıcılıqlarını inkişaf etdirmiş olurlar. Şagirdlər sehirli nağılları daha çox sevir. Professor A.M.Nəbiyev yazırdı: “Sehirli nağıllar sehirli süjetlər üzərində qurulur, sehirli obrazlar burada əsas rol oynayır. Bütün sehirli nağıl qəhrəmanları son anda qarşılıqlarına çıxan ən qorxunc qüvvələrə qalib gəlib məqsədə çatırlar. İnsanın kamalı, ağılı və dərrakəsi, yenilməzliyi və qorxmazlığı onun əlindən tutub irəliyə, məqsədə qovuşmağa doğru aparır. Lakin burada sehirkar qüvvələr qarşısında, əslində, aciz qalan insana kömək edən də yenə insan aqlı, onun qüdrətli fantaziyası, biliyin və kamalın qüdrətindən törəyən insan əməlidir. [6, s. 3]

Eyni zamanda nağıllardakı oyun-nəğmələr də uşaqların məntiqi təfəkkürünü, bədii zövqünü və rəhbərli nitqini inkişaf etdirir, onları kitab oxumağa həvəsləndirir.

İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili təliminin başlıca vəzifələrindən biri şagirdlərin nitq bacarıq və vərdişlərinin, nitq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsidir. Nitq təfəkkürlə bağlıdır, deməli, nitq inkişafı eyni zamanda təfəkkürün də inkişafı deməkdir. Nitq inkişafı, o cümlədən təfəkkürün inkişafı üzrə işlər şagird məktəbə qədəm qoyduğu gündən ardıcıl və məqsədyönlü şəkildə davam etdirilir. Şagirdlərin yaş və anlaq səviyyəsinə uyğun fəal (interaktiv) təlim üsul və vasitələrinin, iş növlərinin müəyyənləşdirilməsi, həmçinin bu yaş dövrü üçün münasib hesab edilən şifahi xalq yaradıcılığı nümunələrinin, o cümlədən nağılların, bədii mətnlərin, şeirlərin öyrənilməsi nitq və təfəkkürün inkişafı üçün əlverişli şərait yaradır. [2, s.313]

İbtidai siniflərinin proqram (kurikulum) və dərslərlərində nağılların kifayət qədər geniş yer tutduğunu nəzərə alsaq, onların tədrisi haqqında ayrıca fikir söyləməyə ehtiyac yaranır. İbtidai siniflərdə oxu mətnləri Azərbaycan dili tədrisinin mühüm tərkib hissəsi olduğuna görə nağılların öyrənilməsi Azərbaycan dilinin zənginliklərini mənimsəmək, rəhbərli nitqə, yaradıcı nağıletmə bacarığına yiyələnmək, səhnələşdirmə mədəniyyətini öyrənmək baxımından çox faydalıdır. Nağılların yüksək səviyyədə tədrisi şagirdlərə Azərbaycan dilinin incəliklərinin mənimsədilməsi, onların düzgün, rəvan, şüurlu və ifadəli oxu vərdişlərinə yiyələndirilməsi, strategiyalı oxunun bütün növlərinin asanlıqla tətbiq edilməsi, rollu oxunun həvəslə təşkil edilməsində effektiv rol oynayır.

Azərbaycan dili kurikulumunda (I-IV) birinci sinifdə oxu məzmun xətti üzrə şagirdlərin bilməli olduğu məsələlər bu standartlarda verilmişdir: 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.2.4; 2.2.5. [1, s. 2-5]

Əgər birinci sinif şagirdi “Şeirlə hekayənin fərqi” bilməlidirsə, deməli, müəllim şeir haqqında ümumi məlumat verməli, qafiyə, ölçü, ritm barədə danışmalı, nümunələr oxumalıdır. Hekayədən söz düşəndə süjet və kompozisiya barədə danışmalı, hekayənin ideyası, məzmunu, obrazları haqqında müəyyən məlumat verməlidir. Həmçinin nağıllar haqqında ilkin anlayışların verilməsi də vacibdir.

Beləliklə, birinci sinifdən ədəbiyyat nəzəriyyəsi elementlərinin öyrənilməsinə başlanılır ki, bu da şagirdlərin ümumi inkişafında, nitqinin, təfəkkürünün inkişafında əsaslı rol oynamış olur. Xalq yaradıcılığı nümunələri ikinci siniflərdən daha geniş şəkildə tədris olunur.

Kurikulum proqramında göstərilir ki, şagird kiçikhəcmli bədii mətnləri janrlara görə fərqləndirməlidir. İkinci siniflərdə şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri: nağıllar, lətifələr, oyun-nəğmələr, düzgülər, sayaçı sözlər, tapmacalar, yanılmaclar, atalar sözləri, bayatılar tədris olunur. Bir sıra terminlərin qeyri-dəqiq təqdim olunmasına baxmayaraq, ikinci sinif dərslərində folklorun çox geniş şəbəkəsi əhatə edilir. İkinci sinifdə nağılların bir çox xüsusiyyətlərini şagirdlərə öyrətmək mümkündür. Şagirdlər nağıldakı əsas fikri həyatla əlaqələndirir, obrazlı söz və ifadələrin seçilməsinə diqqət yetirir, obrazlı ifadələrin nə demək olduğunu dərk etməyə çalışır, nağıldakı hadisələrdə reallığa uyğun olmayan elementləri müəyyənləşdirirlər. Nəticədə, təfəkkürün inkişafı üçün zəmin hazırlanır.

Nağılın bir sıra çox mühüm elementləri ilə tanış olan şagirdlər üçüncü siniflərdə biliklərini bir qədər də dərinləşdirirlər.

İbtidai sinif Azərbaycan dili proqramında (kurikulumda) qeyd edilir: şagirdlər "2.2.1. Müvafiq mətnləri düzgün, sürətli, intonasiya ilə (cümlə növlərinə görə) oxuyur". Təlimin bu mərhələsində şagirdlərin ucadan və səssiz oxumaq vərdişləri təkmilləşdirilməlidir. Şagirdlərin qarşısında oxunmuş, materialların məzmununu dərk etmək, ona münasibət bildirmək, onu qiymətləndirmək tələbi qoyulur.

Müəllim ədəbi janrlar içərisində nağılı səciyyələndirən xüsusiyyətləri aydınlaşdırmalı, süjet və kompozisiya mövzusunun ifadə etmək baxımından həmin janrın xüsusiyyətlərini başa salmalıdır. Yəni bu janrın özünəməxsus xarakterik səciyyəsinə araşdırmağı qarşıya tələb kimi qoymaq təfəkkürün inkişafı baxımından çox vacibdir.

Üçüncü siniflərdə nağıllar haqqında anlayışlar bir qədər dərinləşməlidir. Bu sinifdə şagird üçün yeni anlayışlar da meydana çıxır. Belə ki, mif, əsəti, əfsanə, rəvayət kimi istilahlər onun üçün təzədir. Buna görə də müəllim nağılı başqalarından ayıran başlıca xüsusiyyətləri izah etməyə borcludur.

IV sinif üçün nəzərdə tutulan "Oxu" məzmun xəttinin standartlarında göstərilir ki, şagird mətnin (nağılın) məzmununu genişləndirir, dəyişdirir, yaradıcı şəkildə davam etdirir; mətnin (nağılın) ideyasını müəyyənləşdirir və obrazları sadə şəkildə səciyyələndirir. [7, s.26]

Mətn üzərində iş zamanı nağılın təmsil və şeirlərdən, həmçinin bayatıların laylaldan, tapmacaların yanılmacdan fərqləndirilməsi, nağılın mövzusunun müvafiq atalar sözlərinin, məsəllərin, aforizmlərin, tapmacaların seçilməsi və ya tapılması təfəkkürün inkişafı üçün faydalıdır. IV sinfin oxu dərslərində şagirdlərin qarşısına "Mətnəki obrazlı söz və ifadələri seçin" tələbinin qoyulması da onların müstəqilliyini və fəallığını təmin edən iş növlərindəndir.

İbtidai siniflərin "Azərbaycan dili" (I-IV) dərsliklərində oxu materialı kimi nağıllardan geniş istifadə olunmuşdur. Belə ki, I sinfin dərslərinə "Nə üçün pişik yeməkdən sonra yuyunur", "Niyə Ayın donu yoxdur", "Nəzakətli dovşan", "Kələm yarpağı", "Ayoqa" və s. nağıllar daxil edilmişdir ki, bunlar da şagirdlərin ruhuna yaxın olmaqla yanaşı, nitq və təfəkkürünün inkişafı üçün səmərəlidir.

II sinif dərslərində təqdim olunmuş mətnlərin isə ümumilikdə 16-sı nağıldır: "Bağban və oğulları", "Üç ana, üç oğul", "Ağa və nöker", "Şir və siçan", "Papaqçı və meymunlar", "Torpağın nağılı", "Göyərçin", "Balaca Əhməd", "İki ayı balası", "Cığal cücə", "Az danış, çox iş gör", "Kəndli və ilan", "Cırtan", "Yalançı çoban", "Babanın nağılı", "Meşə kralı" və s. Nağıllar şagirdlərin ruhuna yaxın olan bir janrdır. Onlar nağıl qəhrəmanlarının keçirdiyi hissləri duymağa, özlərini onlara bənzətməyə çalışırlar. Bu zaman hadisələrin baş vermə səbəblərinin araşdırılması, qəhrəmanlara münasibət bildirilməsi, təhlil, tərkib, ümumiləşdirmə, qruplaşdırma, sistemləşdirmə kimi təfəkkür fəaliyyətlərinin ilkin elementləri yaranır ki, bu da ümumilikdə təfəkkürün inkişafını təmin edir.

III sinif dərslərində - "Tənha qu quşu", Ballı və Xallı", "Çoban və keçilər", "Şahzadə və dilənçi", "Göyçək Fatma", "Güc birlikdədir", "Siçan və dəvə"; IV sinifdə "Hökmdar qardaşlar", "Çiçək – yeddi rəng ləçək", "Körpə nəğmənin nağılı", "Lalə və Məryəm" və s. nağıllar həm şagirdlərin oxu vərdişlərinin cilalanmasını, həm lüğət ehtiyatının zənginləşməsini və bilavasitə ümuminkişafını stimullaşdırır.

Oxu dərslərində nağılların tədrisi ibtidai sinif şagirdlərinin təfəkkürünün və nitqinin inkişafına, onlarda yeni hisslərin təşəkkülünə, hisslərin məzmunca zənginləşməsinə səbəb olur. Hər bir müəllim ilk gündən bu mühüm məsələni diqqət mərkəzində saxlamalı, oxu dərslərində nağılların inkişafetdirici rolundan istifadəyə və bunun təfəkkürün inkişafına yönəlməsinə geniş yer verməlidir. Nağıllar ibtidai sinif şagirdlərinin yaxşı və pisi ayırmalarını, əşya və hadisələr arasındakı əlaqələri anlamalarını, hadisələrin gedişini izləməklə onlardan nəticə çıxarmalarını, ətraf aləm haqqında bilik və təcrübələrinin artmasını təmin edir. Şagirdlərin təfəkkürünün inkişafı üçün müvafiq şərait yaradır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulumu) (I-IV siniflər). Bakı, 2012.
2. Cəfərova N. İbtidai siniflərdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası. I hissə. Bakı: ADPU, 2020, 404 s.
3. Cəfərova N. Nitq inkişafı üzrə işin metodikası. Bakı, ADPU, 2018, 234 s.
4. Kərimov Y.Ş. Ana dilinin tədrisi metodikası. Bakı: Nasir, 2003, 520 s.
5. Qədirov Ə. Ə. Yaş psixologiyası. Bakı: 2002, 137 s.
6. Nəbiyev A.M. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. II hissə. Bakı: Elm, 2006, 648 s.
7. Təhsil və demokratiya mədəniyyəti: Kiçikyaşlı uşaqlar üçün pedaqoji metodika. Bakı, 2000, 122 s.

РЕЗЮМЕ

МЕСТО СКАЗОК В УЧЕБНИКАХ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА

ДЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Джафарова Н.В., Гасымова М.К.

Ключевые слова: чтение, сказки, рассказывание, мышление, речь, развитие

Сказки являются одной из древнейших и распространенных форм устной народной литературы, отражающей мировоззрение, отношение к жизни, борьбу с угнетением, стремление и веру в будущее каждой нации.

Сказки оказывают сильное влияние на развитие мышления и речи детей, заставляя их думать, сравнивать факты и события, выявлять различия и сходства, делать выводы из событий.

Изучение сказок на уроках чтения основано на развитии у учащихся мышления, речи, творческого повествования, понимания того, что хорошо, а что плохо. Сказки расширяют мышление, воображение, мировоззрение, память учащихся; прививают трудолюбие, честность, правдивость, дружбу, любовь к близким, уважение к добрым людям, обогащают словарный запас, развивают речь.

Развитие мышления учащихся начальной школы помогает им понимать суть фактов и событий, запоминать, сравнивать, обобщать, систематизировать их, делать выводы, следить за ходом событий и творчески подходить к «реализации» своих воображений в творческой сфере.

SUMMARY

THE PLACE OF FAIRY TALES IN PRIMARY SCHOOL "AZERBAIJANI LANGUAGE"

TEXTBOOKS

Jafarova N.B., Gasimova M.R.

Key words: reading, stories, storytelling, thinking, speech, development

Tales are one of the most ancient and widespread forms of oral folk literature, reflecting the worldview, attitude to life, struggle against oppression, aspirations and beliefs for the future of each nation.

Tales have a strong influence on the development of children's thinking and speech, directing them to think, to compare facts and events, to identify differences and similarities, to draw conclusions from events.

The study of fairy tales in reading lessons is based on the development of students' thinking, speech, creative storytelling, understanding of what is good and what is bad. Tales expand students' thinking, imagination, worldview, memory, increase diligence, honesty, truthfulness, companionship, friendship, love for relatives, respect for kind people, enrich vocabulary, develop speech.

The development of the thinking of primary school students helps them to understand, remember, compare, generalize, systematize, draw conclusions, follow the course of events and approach creatively, to move towards the "realization" of their dreams in the creative sphere.

Daxilolma tarixi:	İlkin variant	04.06.2020
	Son variant	07.09.2020